СВІТОВІ ПОЛІТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МІЖНАРОДНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

УДК 323.2:339.92(560)(564.3:4)
Гуменюк Б. І.

ПОЛІТИКА ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ БЛОКУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ РЕСПУБЛІКИ КІПР: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Стаття присвячена дослідженню особливостей процесу інтеграції Республіки Кіпр до ЄС в умовах загострення політичного протистояння між офіційними Нікосією та Анкарою, визначенню ефективності впливу зовнішньої політики Турецької Республіки на процес інтеграції Республіки Кіпр до ЄС, а також вивченню напрямів протистояння реалізованим Туреччиною деструктивним заходам з боку Республіки Кіпр.

Ключові слова: зовнішня політика, стратегія Анкари, розділення острова, кіпрське питання, євроінтеграційний курс Нікосії, турко-кіпрська громада, греко-кіпрська громада, Східне Середземномор'я.

Забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний та правовий простір з метою набуття повноправного членства в Європейському Союзі (ЄС) є основним пріоритетом зовнішньої політики нашої держави. Важливою передумовою вступу України до ЄС є не лише необхідність реалізації структурно-функціональних реформ в нашій країні та приведення українського законодавства у відповідність з Acquis Communautaire, а й здійснення вивчення досвіду євроінтеграційного поступу колишніх держав-кандидатів на вступ до вищезгаданого союзу. Однією з таких країн є Республіка Кіпр, яка поряд з Естонією, Литвою, Латвією, Мальтою, Польщею, Словаччиною, Словенією, Угорщиною та Чеською Республікою стала повноправним членом ЄС у 2004 р.

Розташовуючись на перетині двох континентів – Євразії та Африки, острів Кіпр географічно знаходиться на лінії надзвичайно важливого для міжнародної торгівлі так званого «великого морського шляху», що через Суецький канал та Баб-ель-Мандебську протоку поєднує Середземне море з Індійським та далі через Ормузьку протоку, Перську затоку та Малаккську протоку - з Тихим океаном. З часом острів не лише не втратив свого геостратегічного положення, а й набув статусу арени непримиримої боротьби між Західною та Східною цивілізаціями. Як результат, в 2004 р. Кіпр отримував членство в ЄС в якості роз'єднаної держави – проблема яка є актуальною й на даний час. Так зване «кіпрське питання» – заморожений конфлікт між греко-кіпрською та турко-кіпрською громадами острову стало наслідком протидії конфліктуючих між собою зовнішніх сил та їх інтересів, які тим чи іншим чином торкаються Кіпру. Такою силою, перш за все, є одна з трьох країн-гарантів стабільності функціонування незалежного Кіпру – Турецька Республіка, відносини з якою вже тривалий час залишаються джерелом нестабільності у вкрай важливому для ЄС геостратегічному регіоні Середземномор'я.

Проблеми аналізу виникнення та загострення турецько-кіпрського протистояння, пов'язані з ним загостренням взаємовідносин між ЄС та Турецькою Республікою, можливості вирішення «кіпрського питання» в контексті реалізації загальноєвропейської політики безпеки останнім часом активно вивчалися в українській та закордонній науковій літературі. Зокрема, цим питанням значну увагу приділяли Аверофф-Тоссізза Е., Аврамов Л., Арістотелус А., Атталідіс М., Бачеллі Т., Бредихін О., Вахітов І., Венізелус К., Волкан В., Гарабеджан А., Данилов К., Дієз Т., Додд К., Емільянідіс А., Іраклідіс А., Іоаннідіс К., Калудіс Г., Констадакопулос Д., Леонідов С., Люк Х., Паллей К., Поливіу П., Поцхверія Б., Різас С., Сиздикова Ж., Соніл Р., Хаджівассіліу Е., Хінтерхофф Е., Хрістодулу М. та інші, а також вітчизняні дослідники Ковальський С.В., Конопацький Є.А., Ксьондзик Н.М., Мурза К.Г., Пономарьова І.С., Прохорова О.О., Срібняк І.В., Шкуренко О.М. тощо. Водночас, проблема та наслідки впливу зовнішньої політики Турецької Республіки на процес інтеграції Республіки Кіпр до ЄС в іноземній та українській історичній науці комплексно до сих пір не досліджувалася.

Саме тому, головною *метою* написання цієї статті стало здійснення аналізу та відстеження, на прикладі Республіки Кіпр, особливостей процесу інтеграції цієї країни до ЄС в умовах загострення політичного протистояння між офіційними Нікосією та Анкарою, дослідження ефективності впливу зовнішньої політики Турецької Республіки на процес інтеграції Республіки Кіпр до ЄС, а також вивчення напрямів протистояння реалізованим Туреччиною деструктивним заходам з боку Республіки Кіпр, що, безумовно, є актуальним й для України, геостратегічне розташування якої свідчить про необхідність врахування вищезгаданого досвіду Кіпру в рамках реалізації євроінтеграційного вектору зовнішньої політики нашої держави.

Кіпр знаходиться на відстані всього 65-ти кілометрів від узбережжя Турецької Республіки. З розвитком сучасних технологій, збереження впливу над островом означатиме встановлення контролю над усіма південно-західними морськими портами Туреччини. У випадку ж встановлення контролю ще й над Егейськими островами, Туреччина буде ефективно оточена одразу ж на двох фронтах – південному та західному. Вже протягом тривалого проміжку часу пріоритетом зовнішньої політики офіційної Анкари залишається протидія спробам встановлення контролю над островом будь-якою іншою вороже налаштованою до Туреччини силою, в першу чергу з боку традиційного суперника країни в регіоні – Грецької Республіки. Тому й не дивно, що в контексті європейської інтеграції Кіпру Турецька Республіка керувалася, перш за все, своїми власними безпековими інтересами, які виходили далеко за рамки необхідності захисту прав та свобод представників турко-кіпрської громади острову.

Слід також враховувати й те, що в рамках реалізації вищезгаданих пріоритетів представники турецької еліти продовжували знаходитися під впливом так званого «Севрського синдрому» – наслідків укладення 10 серпня 1920 р. країнами Антанти та керівництвом Османської імперії Севрського мирного договору, положення якого передбачали втрату Туреччиною, за результатами Першої світової війни, контролю над цілою низкою належних їй на той час територій. Вони побоювалися самої можливості усунення європейськими силами офіційної Анкари від участі в прийнятті важливих політичних рішень в регіоні шляхом, зокрема, активізації співробітництва з ворожими для Турецької Республіки прикордонними державами. Таким чином, протидія можливості потрапляння Кіпру під односторонній вплив Грецької Республіки визначалася офіційною Анкарою в якості пріоритету її зовнішньополітичної діяльності. При цьому, Кіпр розглядався керівництвом держави в якості «авіаносця», «спостережної вежі», першого ешелону системи оборони Туреччини, яка повинна була захищати країну від недружніх випадів Греції. Отримання ж Республікою Кіпр членства в «недружньому» щодо Туреччини ЄС могло означати для офіційної Анкари лише одне – потенційну втрату острову.

Спочатку, стійке бажання Турецької Республіки перешкодити отриманню Республікою Кіпр повноправного членства в ЄС виражалося в конкретних діях офіційної Анкари, спрямованих, зокрема, на дискредитацію на міжнародній арені самої можливості вступу Республіки Кіпр до ЄС. На початковому етапі, основним інструментом такої діяльності стало розповсюдження закордонними дипломатичними представництвами Турецької Республіки в країнах-членах ЄС, інституціях Ради Європи та ООН виконаних в письмовій формі політичних заяв керівництва країни, положення яких базувалися на матеріалах досліджень колишнього генерального прокурора та члена парламенту самопроголошеної так званої «Турецької республіки Північного Кіпру» З. Некатігіла, оприлюднених ним у 1996 р. в другому виданні своєї книги під назвою «Кіпрське питання та турецька позиція в міжнародному праві» [1].

В подальшому, з урахуванням активізації євроінтеграційного поступу Республіки Кіпр та поновлення перемовин між греко-кіпрською та турко-кіпрською громадами острову, офіційна Анкара зосередила свою увагу на розповсюдженні спеціально підготовлених юридичних коментарів, присвячених дослідженням можливості вступу Республіки Кіпр до ЄС з точки зору міжнародного права, а також інших документів, положення яких доводили

потенційну можливість дестабілізації політичної ситуації в ЄС та Середземноморському регіоні в результаті отримання Республікою Кіпр повноправного членства в ЄС.

Зокрема, в 1997 р. уряд Турецької Республіки доручив відомому в світі британському юристу, спеціалісту з питань міжнародного та європейського права, науковому співробітнику Королівського коледжу Лондонського університету, проф. М. Мендельсону здійснити юридичний аналіз правомірності вступу Республіки Кіпр до ЄС. Підготовлені 6 червня 1997 р. М. Мендельсоном матеріали базувалися на загальновідомих та попередньо розповсюджених офіційною Анкарою аргументах. На його переконання, у випадку об'єктивного трактування положень Конституції Республіки Кіпр 1960 р., відповідних міжнародних угод та інструментів адміністрація греко-кіпрської общини острову в 1990 р. не мала права подавати заявку на отримання повноправного членства в ЄС, навіть без врахування так званого «турецького фактору». Більш того, Грецька Республіка та Сполучене Королівство були також зобов'язані, в якості країн-членів ЄС, віднайти відповідні шляхи протидії європейській інтеграції Республіки Кіпр [2]. Серйозні правові підстави, що ставали на заваді отримання Кіпром членства в ЄС, містили, на думку М. Мендельсона, й положення загальноєвропейського законодавства.

Перш за все, увага британського експерта зверталася на положення ст. 1 Угоди про гарантії 1960 р., у відповідності з якими Республіка Кіпр «зобов'язується утримуватися від участі у будь-якому політичному чи економічному союзі з будь-якою країною (*учасницею Угоди про гарантії 1960 р. – Грецькою Республікою, Турецькою Республікою чи Сполученим Королівством – авт.*). Вона також, відмовляється від будь-якої безпосередньої чи опосередкованої діяльності, спрямованої на створення такого союзу з будь-якою іншою державою (*учасницею Угоди про гарантії 1960 р. – авт.*) чи на розподіл острову» [3, с. 1–2]. З метою уникнення неточного перекладу чи трактування, даю текст мовою оригіналу: Республіка Кіпр *"undertakes not to participate, in whole or in part, in any political or economic union with any State whatsoever. It accordingly declares prohibited all activity likely to promote, directly or indirectly, either union with any other States or partition of the Island"* [4, с. 1]. Зважаючи на те, що ЄС, до складу якого входили, в тому числі, й Грецька Республіка та Сполучене Королівство, є саме таким об'єднанням, союзом його учасників, отримання членства в ньому, на думку М. Мендельсона, було прямим порушенням Республікою Кіпр положень вищезгаданої міжнародної угоди.

Відповідно до положень ст. 2 цієї ж угоди, країни-гаранти незалежності Кіпру «також повинні утримуватися, наскільки це торкається їх компетенції, від будь-якої діяльності, спрямованої на створення передумов для залучення Кіпру опосередковано або ж безпосередньо до участі в союзі з будь-якою іншою країною (*учасницею Угоди про гарантії 1960 р. – авт.*)» [5, с. 1]. Знову ж дослівно: *"... to prohibit, so far as concerns them, any activity aimed at promoting, directly or indirectly, either union of Cyprus with any other state or partition of the Island"* [6, с. 2]. З урахуванням цього, як Грецька Республіка, так і Сполучене Королівство в якості країн-членів ЄС не лише були зобов'язані, на переконання М. Мендельсона, утримуватися від лобіювання євроінтеграційного поступу Республіки Кіпр, а й повинні були, відповідно до положень Угоди про гарантії 1960 р., застосувати своє право вето на вступ Кіпру до ЄС.

Більш того, згідно з положеннями ст. 170 Конституції Кіпру 1960 р., «Республіка Кіпр повинна… надавати найбільшого сприяння Королівству Греція, Республіці Туреччина та Сполученому Королівству Великої Британії та Північної Ірландії в ході укладення з ними будь-яких угод, незалежно від їх змісту» [7, с. 61]. Під час обговорення 12 лютого 1959 р. згаданого питання в рамках зустрічі міністрів закордонних справ країн-гарантів, на відповідне звернення секретаря з закордонних справ Сполученого Королівства лорда Перса міністрами закордонних справ Греції та Туреччини було підкреслено те, що вищезгадане положення є необхідним для попередження можливості укладення Кіпром двосторонніх угод з третіми країнами на більш вигідних, у порівнянні з країнами-гарантами, умовах та уникнення можливості створення Грецією або ж Туреччиною більш вигідних умов

співробітництва з Кіпром, зокрема шляхом створення Грецією з Кіпром більш тісного економічного об'єднання – своєрідного «еносису» [8]. Таким чином, вступ Республіки Кіпр до ЄС, на думку М. Мендельсона, був порушенням не лише букви, а й духу положень кіпрської конституції, оскільки, по-перше, створював передумови для розвитку більш тісного співробітництва між Кіпром та Грецією в рамках відповідного економічного об'єднання та, по-друге, забезпечував Сполученому Королівству та Грецькій Республіці більш сприятливий режим співробітництва з Кіпром у порівнянні з Турецькою Республікою, яка на той час не була та й не є членом ЄС.

Увагу М. Мендельсона було звернено також й на положення ст. 50 Конституції Кіпру 1960 р., у відповідності з якими президент та віце-президент Республіки Кіпр, спільно або ж одноосібно, мають право вето на будь-яке рішення кіпрського парламенту – Палати представників Кіпру, зокрема в сфері міжнародних відносин та закордонних справ, за винятком участі Республіки Кіпр в міжнародних організаціях та альянсах, в яких Греція та Туреччина є учасниками [9]. Положення цієї статті також обговорювалися в рамках проведення 12 лютого 1959 р. згаданої вище зустрічі міністрів закордонних справ країн-гарантів, на цей час вже в контексті положень ст. 1 Угоди про гарантії 1960 р. У відповідь на запитання лорда Перса стосовно того, чи передбачатимуть положення згаданої статті можливість отримання Кіпром членства в міжнародних асоціаціях та міжурядових організаціях, зокрема майбутніх зонах вільної торгівлі, міністри закордонних справ Туреччини та Греції М. Зорлу та М. Аверофф підкреслили те, що їх країни не матимуть заперечень щодо участі Кіпру в міжнародних організаціях, членами яких є як Греція, так і Туреччина [10]. Такою організацією, на переконання М. Мендельсона, у жодному випадку не може бути ЄС, до складу якого Турецька Республіка не входить.

Підсумовуючи вищевикладене, М. Мендельсон підкреслив те, що подання заявки на вступ Республіки Кіпр до ЄС є беззаперечним порушенням передбачених Лондонсько-Цюріхськими угодами зобов'язань, невиконанням Кіпром положень конституційного законодавства та невиконанням Грецькою Республікою і Сполученим Королівством взятих на себе міжнародних зобов'язань, що могло призвести до порушення миру, загострення та дестабілізації ситуації в регіоні. Згадані матеріали були оприлюднені британським фахівцем у відповідному виданні під назвою: «Чому вступ Кіпру до Європейського Союзу буде нелегітимним. Юридична оцінка» [11] та розповсюджені Турецькою Республікою серед країн-членів ЄС, інституцій Ради Європи та ООН (документ № A/51/951-S/1997/585).

З метою спростування висновків М. Мендельсона та здійснення альтернативних досліджень в згаданій сфері, офіційна Нікосія звернулася за допомогою до трьох членів Міжнародної комісії з права – професорів Кембриджського університету Дж. Кроуфорда, Віденського університету Г. Гафнера та Паризького університету А. Пеллета. За результатами проведених згаданими науковцями досліджень, 24 вересня 1997 р. Республіка Кіпр оприлюднила та 17 жовтня 1997 р. розповсюдила серед членів Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки ООН узагальнену оцінку вищезгаданих науковців (документ № A/52/481-S/1997/805) під назвою «Республіка Кіпр: можливість отримання повноправного членства в ЄС» [12], що доводила відсутність в передбачених Угодою про гарантії та Конституцією Республіки Кіпр 1960 р. положеннях перешкод для отримання нею повноправного членства в ЄС. Науковці висловили переконання в тому, що «немає необхідності реагувати на будь-які запитання, що виникають внаслідок суб'єктивного трактування положень ст. 1 Угоди про гарантії або ж ст.ст. 50 та 170 Конституції Кіпру, результатом чого стали висновки про нібито неможливість отримання Кіпром членства в ЄС, оскільки Туреччина сама порушує положення Угоди про гарантії» [13]. «Водночас, на нашу думку, – продовжували вони, – трактування цих положень повинно бути чітким..., немає жодних підстав для констатації того, що будь-які положення Угоди про гарантії чи положення Конституції 1960 р. унеможливлюють Кіпр від отримання членства в Європейському Союзі» [14].

Як наслідок, відповідні інституції ЄС так і не врахували висновки підготовленої професором М. Мендельсоном юридичної оцінки та залишили оприлюднену в 1993 р. позицію Європейської Комісії щодо можливості вступу Республіки Кіпр до ЄС без змін.

З урахуванням наближення в 2001 р. дати прийняття остаточного рішення стосовно отримання Республікою Кіпр повноправного членства в ЄС, офіційна Анкара доручила професору М. Мендельсону здійснити додатковий аналіз та дати юридичну оцінку вже дослідженням професорів Дж. Кроуфорда, Г. Гафнера та А. Пеллета, за результатами якої згаданий лондонський фахівець зробив наступні висновки [15]:

- отримання Республікою Кіпр членства в ЄС все ж таки суперечить Угоді про гарантії 1960 р., положеннями якої, зокрема, забороняється державі Кіпр або ж її частині брати участь в будь-якому політичному чи економічному об'єднанні з Турецькою Республікою, Грецькою Республікою або ж Сполученим Королівством. Вступ Кіпру до ЄС, членами якого є Грецька Республіка та Сполучене Королівство, не лише суперечить положенням Угоди про гарантії 1960 р., а й руйнує встановлений положеннями Лондонсько-Цюріхських угод правовий та політичний правопорядок в регіоні та порушує передбачені їх положеннями зобов'язання;

- положення Лондонсько-Цюріхських угод чітко зобов'язують країни-гаранти утримуватися від надання будь-якого безпосереднього або ж опосередкованого сприяння Кіпру в реалізації офіційною Нікосією своїх євроінтеграційних прагнень. Тому, як Сполучене Королівство, так і Греція юридично зобов'язані використати право вето на вступ Кіпру до ЄС;

- інші країни-члени ЄС також повинні нести персональну відповідальність за нелегітимне отримання Республікою Кіпр членства в ЄС;

- на Кіпрі немає легальної влади, яка б представляла інтереси двох громад острову водночас. Тому й внесене Республікою Кіпр від імені населення всього Кіпру офіційне прохання щодо отримання членства в ЄС, на що турко-кіпрська громада острову не давала своєї згоди, є нелегітимним та юридично нікчемним.

Згадану юридичну оцінку М. Мендельсона 5 жовтня 2001 р. було розповсюджено постійним представником Турецької Республіки в ООН послом У. Паміром та представником так званої «Турецької республіки Північного Кіпру» в ООН А. Плюмером серед інституцій цієї міжнародної організації (документ № A/56/451-S/2001/953) з відповідним висновком стосовно обов'язку Сполученого Королівства та Грецької Республіки накласти вето на вступ Республіки Кіпр до ЄС [16].

У відповідь, офіційна Нікосія повторно звернулася за правовою допомогою до професорів Дж. Кроуфорда, Г. Гафнера та А. Пеллета, якими 17 листопада 2001 р. було підготовлено новий документ під назвою «Додаткова оцінка: можливість отримання Республікою Кіпр повноправного членства в ЄС» [17]. Положення документу, як і очікувалося, повторно констатували легітимність можливості отримання Республікою Кіпр повноправного членства в ЄС. При цьому, згаданими науковцями наводилися такі основні контраргументи:

1. Положення ст.ст. 1 та 2 Угоди про гарантії та ст.ст. 50 та 170 Конституції Кіпру 1960 р. не торкаються питань членства Республіки Кіпр в регіональних економічних об'єднаннях, а передбачають заборону на укладення союзу саме з будь-якою країною-учасницею Угоди про гарантії 1960 р., підкреслюючи, при цьому, те, що її положення містять термін «країна» в однині, а не множині. Положення ст.ст. 50 та 169 Конституції Кіпру 1960 р. дозволяють Республіці Кіпр отримувати членство міжнародних організацій та угод з економічного співробітництва. Головна мета вищезгаданих статей Угоди про гарантії – створення відповідних передумов для унеможливлення формування союзу Кіпру, чи його частини, саме з Грецією або ж Туреччиною. Положення статей не містили заборону Республіці брати повноправну участь в діяльності міжнародних організацій, зокрема регіональних економічних об'єднань, таких як Європейська спільнота з вугілля та сталі, Європейська зона вільної торгівлі чи ЄС. Це підтверджувалося й духом Угоди про гарантії, а також

відповідною заявою делегата від Туреччини в рамках роботи Спільного лондонського комітету, відповідно до якої ці «положення не спрямовані на заборону можливої участі Кіпру в Європейській зоні вільної торгівлі чи роботі багатосторонніх організацій. Що малося на увазі, так це те, що Кіпр не повинен політично об'єднуватися ні з Грецією, ні з Туреччиною, чи, навіть, економічно, у більш широкому розумінні, створення митного союзу...» [18, с. 22].

2. Аргументи проф. М. Мендельсона не були логічними й внаслідок того, що ЄС не є суверенною державою. Членство в ЄС не давало права країнам-членам об'єднуватися між собою на індивідуальній основі. Таким чином, членство Республіки Кіпр в ЄС не означало б об'єднання Кіпру з будь-якою іншою державою його членом. Ні Сполучене Королівство, ні Туреччина не висловлювали заперечень з цього приводу під час вступу в 1972 р. Кіпру до митного союзу Європейської економічної спільноти. Більш того, Європейська Комісія визнала те, що Кіпр має право на членство [19], а країни-члени погодилися з цим відповідно до положень Ніццького договору [20]. Рада Безпеки ООН також не знайшла порушень міжнародного права в євроінтеграційному поступі Кіпру, підкресливши те, що вирішення «кіпрського питання» повинно виключати можливість союзу в цілому чи частково з будь-якою іншою країною чи в будь-якій формі роз'єднання» та привітала «рішення ЄС стосовно започаткування перемовин щодо отримання Кіпром членства» як «важливий крок у напрямі до вирішення проблеми» [21, с. 1].

3. В контексті трактування ст. 50 Конституції Кіпру 1960 р. професорами було зазначено те, що вакансія посади віце-президента Республіки Кіпр, яку повинен був обіймати представник турко-кіпрської громади острову, який, в свою чергу, був вправі накладати вето на рішення в сфері міжнародних відносин, також не є порушенням законодавства та не може ставити під сумнів легітимність вступу Кіпру до ЄС.

4. В рамках трактування положень ст. 170 Конституції Кіпру 1960 р. підкреслювалося, що вступ країни до ЄС жодним чином не впливатиме на виконання зобов'язань Кіпру перед третіми сторонами та відповідає положенням ст. XXIV Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) [22], учасницею якої була Турецька Республіка також.

Таким чином, Дж. Кроуфорд, Г. Гафнер та А. Пеллет підтвердили свою впевненість в тому, що потенційне членство Кіпру в ЄС є легітимним та таким, що не порушує норми міжнародного та внутрішнього законодавства.

Одночасно з вищезгаданими спробами Турецької Республіки дискредитувати, з використанням юридичних аргументів, саму можливість вступу Республіки Кіпр до ЄС, офіційна Анкара продовжила розповсюдження на міжнародній арені цілої низки інших матеріалів, зокрема в формі пам'ятних записок від імені Прем'єр-міністра Турецької Республіки Б. Ечевіта від 9 травня 2001 р., в яких підкреслювалося, що у випадку вступу Кіпру до ЄС в період до остаточного вирішення «кіпрського питання», роз'єднання острову лише поглибиться. Це призведе до виникнення нових викликів та загроз миру і стабільності на острові та в регіоні загалом. З метою посилення своєї позиції, Міністр закордонних справ Турецької Республіки І. Джем наголосив на певних правах країни стосовно Кіпру, зокрема, у відповідності з положеннями Лозаннської угоди 1923 р. Вказана позиція офіційної Анкари була викладена в офіційному листі турецького посольства та розповсюджена 23 травня 2001 р. серед країн-членів ЄС.

У зв'язку з цим, Республіка Кіпр була вимушена втретє звернутися за правовою допомогою до професорів Дж. Кроуфорда, Г. Гафнера та А. Пеллета, на цей час вже з проханням надати правову оцінку положенням Лозаннської угоди 1923 р., зокрема в контексті можливого наділення її положеннями Туреччини певними спеціальними правами стосовно Кіпру. 18 листопада 2001 р. згадані науковці завершили свої дослідження, результати яких підтвердили відсутність в Туреччини будь-яких прав на функціонування країни в якості гаранта «балансу сил» в регіоні Східного Середземномор'я, а також відсутність будь-яких легітимних передумов для створення нової держави на острові. Крім цього, було підкреслено й те, що всі, пов'язані з Кіпром, права Туреччини припинялися положеннями ст. 16 Лозаннської угоди [23].

З урахуванням вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що активне блокування офіційною Анкарою євроінтеграційного поступу Республіки Кіпр своєї мети не досягло. Попри те, що Кіпр на момент вступу в ЄС в травні 2004 р. був розділений на дві частини, а серцевиною його внутрішньополітичного життя був і досі залишається «заморожений конфлікт», лідери Євросоюзу, враховуючи статус Нікосії в якості «своєрідного містка» між континентальною Європою та бурхливим близькосхідним регіоном, прийняли нестандартне рішення про надання йому все таки повноправного членства в клубі. Хоча це і створило певну напругу по вісі Анкара-Брюссель і змістило певні акценти у відносинах між Туреччиною та ЄС, останній докладає максимальних зусиль щодо їх вирівнювання, особливо враховуючи ту колосальну роль запобіжника, яку відіграє Анкара щодо регулювання та контролю над міграційними потоками з країн Близького Сходу, які становлять певну загрозу безпеці та стабільному розвиткові країнам-членам ЄС.

Використана література:

1. Necatigil Z.M., The Cyprus Question and the Turkish Position in International Law, 2nd ed. 1996.
2. EU and Cyprus: An Expert View Opinion of Professor M.H. Mendelson Q.C on the Application of "the Republic of Cyprus" to Join the European Union Page 3 The Law / Офіційний електронний портал Міністерства закордонних справ Турецької Республіки. URL: http://www.mfa.gov.tr/page-3-the-law.en.mfa.
3. No.: 5475. Treaty of Guarantee. Signed at Nicosia on 16 August 1960 / Офіційний електронний портал Міністерства Закордонних справ Республіки Кіпр. URL: https://www.mfa.gr/images/docs/kypriako/treaty_of_guarantee.pdf
4. Там саме.
5. Там саме.
6. Там саме.
7. The Constitution of the Republic of Cyprus / Офіційний електронний портал Президента
Республіки Кіпр URL: http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/$file/CY_Constitution.pdf?openelement.
8. EU and Cyprus: An Expert View Opinion of Professor M.H. Mendelson Q.C on the Application of "the Republic of Cyprus" to Join the European Union Page 3 The Law / Офіційний електронний портал Міністерства закордонних справ Турецької Республіки. URL: http://www.mfa.gov.tr/page1-the-facts.en.mfa.
9. The Constitution of the Republic of Cyprus / Офіційний електронний портал Президента Республіки Кіпр. URL http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/$file/CY_Constitution.pdf?openelement.
10. EU and Cyprus: An Expert View Opinion of Professor M.H. Mendelson Q.C on the Application of "the Republic of Cyprus" to Join the European Union Page 3 The Law / Офіційний електронний портал Міністерства закордонних справ Турецької Республіки. URL: http://www.mfa.gov.tr/page1-the-facts.en.mfa.
11. EU and Cyprus: An Expert View Opinion of Professor M.H. Mendelson Q.C on the Application of "the Republic of Cyprus" to Join the European Union Page 3 The Law / Офіційний електронний портал Міністерства закордонних справ Турецької Республіки. URL: http://www.mfa.gov.tr/page1-the-facts.en.mfa.
12. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.
13. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний

портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.

14. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.

15. British Professor of International Law Prof. H. Mendelson Q.C.'s opinion on the legal aspects of the one-sided membership application of the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus to the European Union / Офіційний електронний портал Міністерства закордонних справ Турецької Республіки. URL: http://www.mfa.gov.tr/british-professor-of-international-law-prof_-h_-mendelson-q_c__s-opinion-on-the-legal-aspects-of-the-one-sided-membership.en.mfa).

16. Letter dated 5 October 2001 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General / Офіційний електронний портал Організації Об'єднаних Націй. URL: http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56451.pdf.

17. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents. Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.

18. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents. Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.

19. Commission of the European Communities, The challenge of enlargement. Commission Opinion on the application by the Republic of Cyprus for membership (OJEC Supp 5/93) 7–8.

20. Protocol on the Enlargement of the European Union; Declaration on the enlargement of the European Union, annexed to the Treaty of Nice, 26 February 2001, OJEC, No C 80/1 (2001), Helsinki European Council, Presidency Conclusions, Helsinki, 10-11 December 1999, para. 9 (b); Commission of the European Communities, 2001 Regular Report on Cyprus' Progress towards Accession, Doc SEC (2001) 1745.

21. Security Council Res. 1117 (1997), 27 June 1997. For later resolutions on Cyprus, see e.g. SC Resns. 1354 (2001), 15 June 2001, 1331 (2000), 13 December 2000, 1251 (1999), 29 June 1999.

22. Understanding on the Interpretation of Article XXIV of the GATT 1994, in WTO, The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. The Legal Texts (Geneva, 1994).

23. Cyprus and European Union Membership. Important Legal Documents Edited by the Attorney-General of Cyprus Alecos Markides, Nicosia, Cyprus 2002 / Офіційний електронний портал Правового офісу Республіки Кіпр. URL: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/0/01DD72BAA124A0FAC225742B00302133/$file/CYPRUS%20&%20EUROPEAN%20UNION.pdf.

Humeniuk B. *Turkish Foreign Policy Influence on the Eurointegration Course of the Republic of Cyprus*

The article is devoted to the features of the process of integration of the Republic of Cyprus into the EU during the times of escalation of the political counteraction between Nicosia and Ankara, exploration of the effectiveness of Turkey foreign policy influence on the integration process of Cyprus into the EU and to the measures taken by the Republic of Cyprus in order to react this destructive influence.

Keywords: foreign policy, Ankara's strategy, division of the island, Cyprus issue, eurointegration course of Nicosia, turkish-cypriot community, greek-cypriot community, Eastern Mediterranean.

УДК 321.5/.8 ***Остапенко М. А.***

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТАРГЕТИНГУ В ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

В умовах стрімкого розвитку технологій потребують наукового осмислення ті з них, що використовуються в політичній сфері. Вони впливають на потреби, бажання, емоції, політичну поведінку людей, а також здатні не лише змінити чи коригувати психологію людини, а й сформувати бажання, мотивацію та дії. Крім цього, вони впливають на якість соціальних, політичних, економічних цінностей, традицій, норм, що визначають особливості культури та відносин в суспільстві, зокрема і на політичні. У статті приділено увагу таргетингу та особливостям його використання в політичній сфері. Розглянуто види таргетингу. Визначено, що перспективними для подальших досліджень є вивчення переваг та недоліків використання таргетингу у політичних кампаніях.

Ключові слова: таргетинг, технології, політичні технології, політична реклама, Інтернет-реклама, цільова група.

Сучасний світ пов'язаний із використанням різноманітних технологій. Останні можуть формувати віртуальну реальність та доповнювати реальну. Вони впливають на психологічну складову – потреби, бажання, емоції, поведінку людей. При чому ці технології здатні не лише змінити чи коригувати психологію людини, а й сформувати бажання, мотивацію та дії. Крім цього, вони впливають на якість соціальних, політичних, економічних цінностей, традицій, норм, що визначають особливості культури та відносин в суспільстві. Потенціал технологій намагаються пояснити сучасні науковці, використовуючи нові поняття, наприклад, «поведінкова економіка», концепція «ментального обліку», «економіка спільного використання та споживання» й інші. За допомогою них аналізуються думки, мотивація, поведінка споживачів, особливості прийняття рішень. До цікавих висновків дійшли вітчизняні дослідники, що за сучасних умов «відбувається трансформація соціуму та культури: від пріоритету індивідуалізму до спільного споживання; від особистості до спільнот. ... В соціальних медіа думка однієї людини вже не настільки вагома порівняно з силою групи, віртуальної спільноти» [8, с. 9]. Ця позиція, на наш погляд, є дещо тенденційною, адже в соціальних мережах впливовими є блогери, лідери думок як окремі особистості, які мотивують та стимулюють дії інших людей. Натомість, беззаперечним фактом є успішність використання досить «прицільних», адресних технологій, які спрямовані на групову свідомість та поведінку. Метою статті є визначення особливостей цих технологій та їх використання у політичній сфері.

Загалом політичні технології в сучасній науці розглядають як «набір стратегічних принципів, прийомів, технік, пов'язаних із впливом на свідомість і поведінку людей у політичній сфері з метою здобуття, використання або втримання політичної влади. За смисловим навантаженням і механізмами реальної дії політичні технології є сукупністю певних прийомів, методів, послідовних кроків, що забезпечують досягнення політичного результату» [5, с. 170]. Різні аспекти політичних технологій висвітлюються у працях В Бебика, Т. Грінберга, Ф. Іл'ясова, С. Кара-Мурзи, В. Корнієнка, П. Лісовського, Є. Малкіна, Г. Почепцова, О. Соловйова, Є. Сучкова, О. Чумікова та багатьох інших науковців.

Сучасні технології поєднують елементи технічної раціональності та креативності. Серед арсеналу технологій та технік останнім часом набуває популярності таргетинг (від англійського target, що означає «ціль», «мішень»). Останній належить до рекламних технологій, виконуючи, передусім, їх стратегічну функцію. Це виявляється у розробці